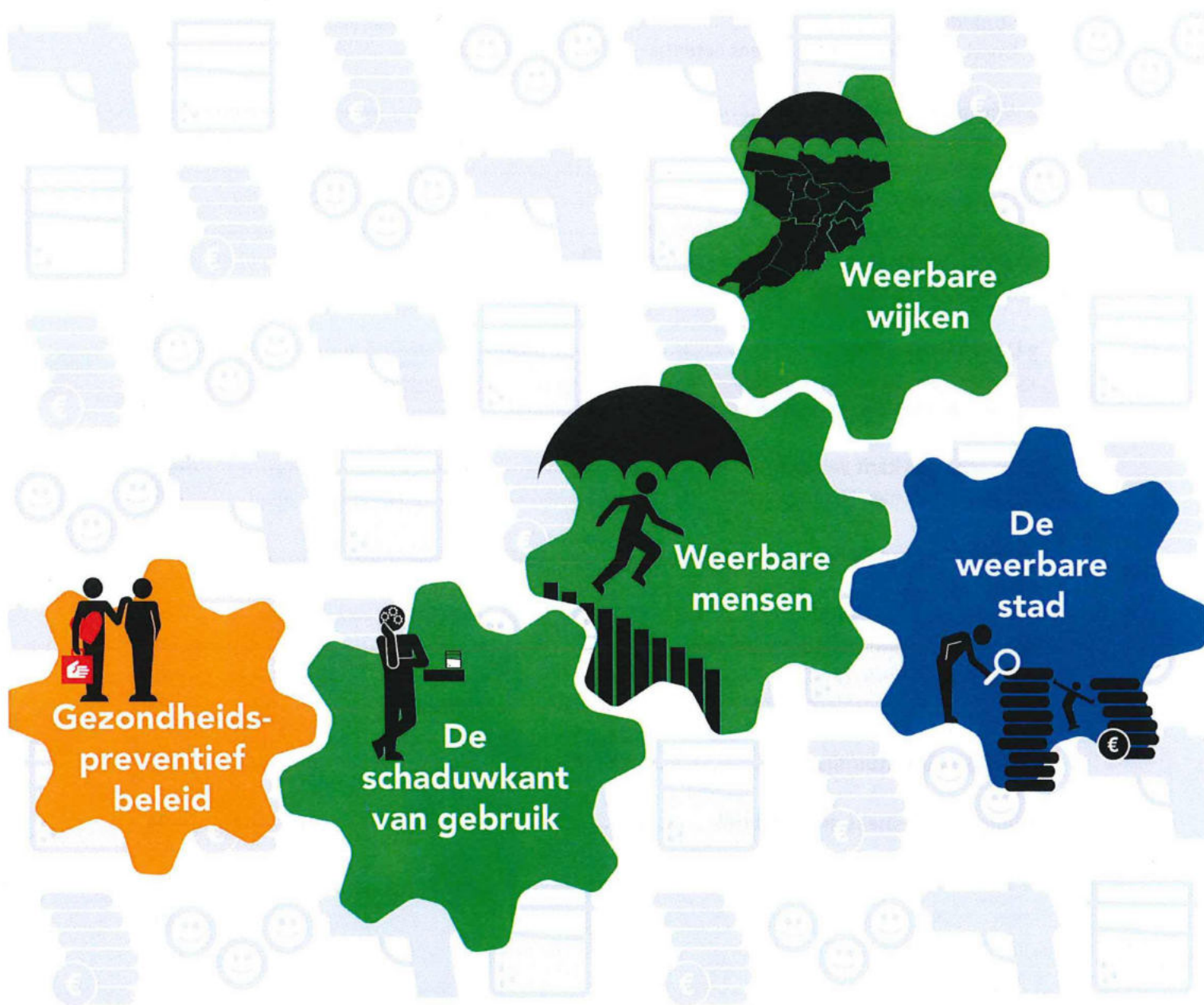

Weerbare mensen, weerbare wijken

Inhoud

Inleiding	3
1 Weerbare mensen	6
1. Top600 met antecedenten drugs en geweld	7
2. Doorgroeiërs.....	8
3. Eervolle uitweg bieden.....	8
4. Rol van vrouwen en meisjes	9
5. Straatdealers	10
6. Doorbreken criminaliteit tijdens detentie	10
2 Weerbare wijken	11
7. Inventarisatie criminogene kwetsbaarheid wijken.....	12
8. 'Credible Messengers'	13
9. Ondernemers en burgers	14
10. Lokale zichtbare verstoring van drugshandel	14
11. Drugshandel in en rond voorzieningen in de wijk.....	15
12. Alternatieve behandeling drugsgerelateerde zaken	15
3 De Weerbare Stad	16
13. Doorsnijden van criminele financiële stromen	16
14. Aanpak moeilijk vervangbare criminele clusters.....	16
4 De schaduwkant van gebruik	17
15. Onderzoek naar bewustwording	18
5 Financiën, samenhang en risico's.....	19
Financieel kader	19
Samenhang programma's	19
Samenwerkingsverbanden en partners	20
Onzekerheden/risico's	21
Vervolgrapportages/dashboard	22
Bijlage 1 Literatuurlijst.....	23
Bijlage 2 Factsheet drugsgebruik	24

Inleiding

De invloed van de drugshandel op het openbare leven neemt toe. Elkaar bestrijdende handelaren gebruiken excessief geweld op straat en de handel ontwricht buurten. Het snelle geld trekt kwetsbare jongeren aan en criminele geldstromen ondermijnen de bovenwereld.

De gevolgen voor de stad Amsterdam worden zichtbaarder. Zo deponeerden criminelen een afgehakt hoofd voor een waterpijpcafé. De redacties van Panorama en De Telegraaf werden getroffen door aanslagen. Journalisten die verslag deden van de gebeurtenissen rondom drugshandel, werden ernstig bedreigd en moesten beveiligd worden. De broer van een kroongetuige werd vermoord om mogelijke verklikkers een waarschuwing te geven. Er waren meerdere vergismoordens, waaronder de moord op de onschuldige 17-jarige stagiair. Het onderzoek is nog in volle gang, maar als de vermoedens bewaarheid worden, is met de moord op advocaat Derk Wiersum op 18 september jl. een nieuw dieptepunt bereikt. Het geweld zorgt er ook voor dat bewoners en ondernemers zich niet meer durven uitspreken.

Synthetische drugs en cannabis zijn twee andere grote markten waar criminele groeperingen op actief zijn. Toch is het aantal groeperingen dat betrokken is bij de cocaïnehandel twee tot drie keer groter dan de andere markten. In Amsterdam zijn zelfs vrijwel alle criminele groepen actief op de cocaïnemarkt.

Trendbeeld politie 2018

Het in opdracht van de burgemeester geschreven rapport van Pieter Tops en Jan Tromp, *De Achterkant van Amsterdam*, bevestigt wat in grote lijnen bekend was. Aan de handel in drugs worden kapitalen verdiend. Drugscriminelen profiteren van de gegroeide vraag: uit rioolwatercontroles blijkt dat er minstens twee kilo onversneden cocaïne per dag wordt gebruikt. De straatwaarde van een gram cocaïne ligt op dit moment rond 50 euro. Tops en Tromp schatten de opbrengst van de in Amsterdam gebruikte cocaïne op zo'n 75 miljoen euro per jaar. Daarnaast is het beduidend eenvoudiger geworden om drugs online te kopen en thuis te laten bezorgen¹.

Hoeveel geld er omgaat in het georganiseerde drugscircuit, kan ook worden afgelezen aan de bedragen die Amsterdamse jongeren kunnen verdienen met relatief kleine maar zeer risicovolle diensten. Er wordt gemakkelijk 600 tot 700 euro neergeteld om een partij drugs naar een andere stad te vervoeren of in bewaring te nemen van een derde partij. Als deze jongeren eenmaal actief zijn in het circuit, kunnen zij onder druk worden gezet om in het criminele netwerk te blijven.

Amsterdam is een marktplaats voor nationale en internationale drugshandel. Amsterdamse criminelen spelen een belangrijke rol bij de organisatie van internationale distributie en in de financiële stromen die daarmee worden gegenereerd. Omdat vooral de handel in cocaïne lucratief is, willen veel - en met elkaar concurrerende - criminelen daar een deel van. Dit leidt tot conflicten, die soms met grof geweld beslecht worden. De ondermijnende werking van de criminele geldstromen wordt zichtbaar in de 'bovenwereld'². Investerings in vastgoed vormen één van de belangrijkste afzetkanalen.

¹ Pieter Tops en Jan Tromp, *De Achterkant van Amsterdam*, juni 2019

² Tops en Tromp schatten dat jaarlijks voor 16 miljard euro wordt witgewassen in Nederland, waarvan de helft afkomstig uit drugshandel (*De achterkant van Amsterdam*, p.43)

Een nieuwe drugsaanpak

De drugshandel is een wereldwijd verschijnsel en de problemen die eruit voortvloeien hebben bij uitstek een internationaal karakter. In de regio, laat staan op het niveau van een stad of een wijk kunnen die problemen niet opgelost worden. Het elimineren van de drugshandel is geen realistisch doel. Wel kan de drugshandel lokaal mogelijk zoveel mogelijk worden verstoord en de drugsproblemen zoveel mogelijk worden verminderd.

In het coalitieakkoord is opgenomen dat er een 'Amsterdams Programma Drugs' wordt opgezet gericht op gezondheid, veiligheid, preventie en voorlichting. Bij de begroting 2019 en de voorjaarsnota 2019 is op verzoek van de burgemeester het terugdringen van de drugshandel als expliciete doelstelling toegevoegd. Daarnaast besloot de driehoek in de zomer van 2018 dat de onderwerpen risicovolle jeugdgroepen, kwetsbare wijken, drugsproblematiek en excessief geweld meer in samenhang moeten worden behandeld. Dit heeft geleid tot een nieuwe drugsaanpak die grofweg bestaat uit drie onderdelen:

De
weerbare
stad

Het in april verschenen programma *De weerbare Stad* richt zich tegen **economische en financiële ondermijning** door (onder andere) drugshandel. In een groot aantal maatregelen worden de criminele geldstromen, de wijze waarop deze neerslaan in de stad en de facilitators van de handel ingedamd. Ook het versterkingsplan van het Regionaal Inlichtingen en Expertise Centrum (RIEC) concentreert zich op het tegengaan van de ondermijning door drugshandel. In hoofdstuk drie van dit programma worden de belangrijkste maatregelen uit de weerbare stad en het versterkingsplan RIEC nog eens samengevat om de samenhang met dit programma te onderstrepen.

Gezondheids-
preventief
beleid

Als tweede kent Amsterdam sinds jaar en dag **gezondheidspreventief beleid voor drugsgebruikers**. Er doen zich relatief weinig gezondheidsincidenten voor en er zijn geen *no-go areas* in de stad. Het Amsterdamse gezondheidspreventieve drugsbeleid wordt internationaal dan ook als een voorbeeld beschouwd. Dit werd onder andere recent weer duidelijk tijdens een bijeenkomst van de *Global Commission on drug policy* in Londen. Onder leiding van Wethouder Kukenheim van Zorg wordt dit beleid de komende periode verder verfijnd en uitgebreid.

Op de volgende pagina's treft u het programma *Weerbare mensen, weerbare wijken* aan om de **sociale ontwrichting door drugshandel van buurten en (kwetsbare jonge) mensen** te verminderen, en wijken en jongeren weerbaarder te maken tegen de aantrekkingskracht van drugs. Dit programma is nieuw, verkennend en zal de komende jaren naar verwachting bijsturing en uitbreiding behoeven. Op basis van internationale literatuurstudie, talloze gesprekken met experts en betrokkenen, en ervaringen in andere steden zoals, Glasgow, Londen en Palermo zijn wij tot de conclusie gekomen dat algemene preventie van jeugdcriminaliteit, jeugd- en jongerenwerk, investeringen in kwetsbare wijken enzovoort tekort schieten om de desastreuze sociale effecten van lokale en internationale drugshandel te verminderen. Er moet specifieke aandacht zijn voor de grote (financiële) verleidingskracht van drugshandel om deze te kunnen beteugelen en jongeren en kwetsbare buurten weerbaarder te maken.

Hieronder treft u de uitwerking van dit derde onderdeel aan. Het is werk in uitvoering, een eerste proeve van een programma dat in de loop van de komende jaren door *trial and error* – en in nauw verband met de maatregelen tegen ondermijning en voor gezondheidspreventie – uit moet groeien tot een effectieve aanpak van de verwoestende effecten van drugshandel op onze Amsterdamse wijken en jongeren.

1 Weerbare mensen

Door een opeenstapeling van sociale, financiële en emotionele problemen in kwetsbare wijken, kan een voedingsbodem voor criminaliteit ontstaan. Vooral als criminaliteit wel kansen op economische én sociale stijging biedt die de inwoners van een wijk verder nauwelijks zien. Het is een manier om mee te tellen, erbij te horen en status op te bouwen.³ Sociaaleconomisch kwetsbare mensen zijn interessant voor drugscriminelen.⁴ Het gaat bijvoorbeeld om kansarme

jongeren die hand- en spandiensten verrichten in het lokale distributiesysteem van drugs. Dat kunnen scholieren of jongvolwassenen zijn die tegen betaling pakketjes rondbrengen, drugs in bewaring nemen of helpen bij het versnijden van drugs. Eenmaal dieper in de criminaliteit terecht gekomen, komen andere klussen in beeld, zoals het regelen van auto's, panden of deals. Sommige jongeren 'groeien door', door in opdracht geweld te gebruiken, ripdeals te plegen en persoonsbescherming te bieden. Aangetrokken door het snelle geld, kunnen kwetsbare jonge mensen zo in een hoog tempo afglijden in de drugswereld tot dat er geen weg meer terug is. Vaak worden zij daarbij bewust door criminelen in een schuld- of afhankelijkheidspositie gebracht. Of zoals een insider het uitdrukt: 'op straat wordt heel

In hun onderzoek naar de financiële achterkant van Amsterdam constateren Tops en Tromp dat:

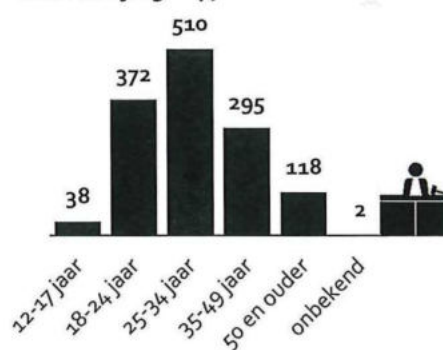
'...er in sociaal opzicht een groot verschil bestaat tussen de meelopers en de harde criminelen met hun liquidaties, hetgeen de rechtstaat bedreigt en een meedogenloze cultuur van afrekenen kent. Hoewel deze werelden – die van de harde kern en die van de groepen daaromheen – snel in elkaar kunnen overvloeien, is het onterecht ze op één hoop te gooien. Voor de harde kern is een stevig repertoire nodig (en dat zou nog wel wat sterker ontwikkeld mogen worden); voor de groepen daaromheen zou het een tragisch misverstand zijn om alleen op repressie in te zetten. Het zou leiden tot verdieping van de kloof met de maatschappij van de beter gesitueerde burgerij. Het zou de minder bevoorrechten dieper in een sociaal isolement drijven, zoals dat bijvoorbeeld is aan te treffen in de banlieue van Parijs'.

Tops en Tromp, 2019:56

veel valse hoop verkocht'.

Uit cijfers van het Openbaar Ministerie⁵ blijkt dat ruim twee derde van het aantal geregistreerde strafbare feiten in Amsterdam betrekking heeft op een jongere of jongvolwassene. Ook hun omgeving raakt vaak betrokken: variërend van ouders die zich grote zorgen maken over hun kinderen tot families die juist meeprofiteren. Vooral in de kwetsbare buurten vormen zich gemakkelijk netwerken van criminelen en jongeren die kwetsbaar en vatbaar zijn om – zowel offline als online

Aantal geregistreerde feiten drugsgelateerde misdrijven bij het OM naar leeftijdsgroep, 2018

³ Tops en Van der Torre, 2015: 5

⁴ Tops en Tromp, 2019: 35

⁵ Dit gaat om alle feiten van drugsgelateerde misdrijven m.b.t. de Opiumwet in het arrondissement Amsterdam met een pleegdatum uit 2018, die zijn gedagvaard, of feiten waarbij een transactie/OM-strafbeschikking is opgelegd.

– (verder) verzeild te raken in de drugs wereld en/of betrokken te raken bij drugsgerelateerd geweld. Door de veranderende samenleving zijn deze netwerken meer fluïde en contacten vluchtiger geworden, zo stelt criminoloog Jan Dirk de Jong. Als een gevolg daarvan zijn er voor deze jonge criminelen minder onderlinge sociale controle en minder remmende factoren. In plaats daarvan wordt de onderlinge concurrentie scherper en zijn jongeren sneller bereid verder te gaan: zij gedragen zich snel meedogenlozer om het imago veilig te stellen⁶.

De onderstaande maatregelen richten zich specifiek op beginnende criminelen, op personen die (ook indirect) actief zijn in en meewerken aan drugshandel of daaraan gelieerde activiteiten, die (dreigen) af (te) glijden of die doorgroeien in het criminele drugs milieu⁷.

1. Top600 met antecedenten drugs en geweld

De Top600 kenmerkt zich door individuele begeleiding en regie door hulpverlening, politie en justitie en door een combinatie van preventieve en repressieve maatregelen bij (jonge) criminelen. De recidive van Top600-personen is fors verminderd. Tot nu toe werd de Top600-methode alleen gebruikt bij high impact criminaliteit (HIC) zoals overvallen en straatroven en niet bij drugs criminaliteit. De Top600 wordt verbreed naar drugs criminaliteit en excessief geweld. Dat betekent dat iemand die geen high impact criminaliteit (HIC), zoals overvallen of straatroven, (meer) pleegt, maar wel betrokken is bij drugs criminaliteit opgenomen kan worden in de Top600. Een aanzienlijk aantal personen die op basis van de HIC-criteria in de Top600 zitten (maar ook in de Top400 en onder ex-gedetineerden), is ook betrokken bij drugs criminaliteit, excessief geweld, wapenbezit of het dealen van (nep)drugs. Er zal specifieke aandacht zijn voor de manier waarop effectief regie kan worden gevoerd op deze plegers.

Kwantitatief onderzoek naar de achtergrondkenmerken van de personen die voldoen aan de Top600 criteria voor drugs criminaliteit en excessief geweld

Om meer zicht te krijgen op de persoonskenmerken van deze doelgroep zal een verdiepend onderzoek worden uitgevoerd onder de 28 Top600-personen die in juli 2019 zijn ingestroomd op basis van deze nieuwe criteria.

⁶ De Jong, J.D., Verkeerd Verbonden. Over foute straten en foute systemen (lectorale rede, Hogeschool Leiden), 2016.

⁷ Dit onderscheidt zich daarmee van het (nog te starten) programma *Positief Perspectief* van wethouder Kukenheim. Daarin staat preventie van risicojongeren in kwetsbare buurten centraal en wordt met behulp van o.a. jongerenwerk de netwerken rond hen versterkt. Ook scholen zijn daarbij belangrijke partners. Daarnaast is er het Preventief Interventie Team (PIT) dat zich richt op broertjes en zusjes van personen uit de Top 600-aanpak en op kinderen die worden aangemeld door basisscholen en Bureau Leerplicht.

2. Doorgroeiërs

De politie signaleert dat personen 'uit het niets' worden gerekruteerd voor liquidaties en vergelding. Het is noodzakelijk om meer zicht krijgen op deze doorgroei- en rekruteringsprocessen. Op basis van eerder onderzoek naar de voorgeschiedenis van de plegers van liquidaties, dossiers van personen in de Top600 en uit jeugdgroepen zal worden geanalyseerd welke jongeren en jongvolwassenen zich bezighouden met drugshandel en geweld en op welke wijze ze daarin terecht komen. Op basis van de casuïstiek wordt ook onderzocht welke interventies het meest effectief zijn om te voorkomen dat jongeren in de drugscriminaliteit terecht komen (denk aan het verstoren van rekruterings- en doorgroeiprocessen). Daarnaast wordt voor doorgroeiërs die niet in de Top600 vallen (maar uit jeugdgroepen, rechercheonderzoeken etc. naar voren komen) een gezamenlijke aanpak ontwikkeld door RIEC AA en het AcVZ opgezet. Bij de eerste rapportage van de nieuwe drugsaanpak wordt hiervan verslag gedaan.

Onderzoek naar rekruterings- en doorgroeiprocessen in de drugscriminaliteit

In het kader van het versterkingsplan RIEC wordt dit onderzoek door de politie uitgevoerd met als doel meer zicht te krijgen in de aard en omvang en de manier waarop jongeren voor drugscriminaliteit worden 'gerekruteerd'. Ook wordt nagegaan of er aanknopingspunten zijn om vroeg in te kunnen grijpen. Hoe buig je de criminele carrière om?

3. Eervolle uitweg bieden

Bij veel jongeren hebben drugs en geweld een positief imago. Op YouTube zien zij *influencers* en rappers met wapens, gouden kettingen, mooie vrouwen en denken zij dat door een snelle carrière in geweld en drugshandel te kunnen imiteren. Voor veel van deze jongeren geldt ook dat zij in het dagelijkse leven, waar zij dikwijls slechte en afgebroken opleidingen hebben en een beperkt arbeidsperspectief, niet snel veel en makkelijk geld kunnen verdienen. In de fantasiewereld van opgroeiende jongeren zijn geld, merkkleding, wapens en mooie vrouwen synoniem aan geluk en status en lijken zij geen oog te hebben voor de risico's. In werkelijkheid zijn de risico's om opgepakt of vermoord te worden aanzienlijk, los van de pijn die dit gedrag veroorzaakt bij ouders en vrienden.

Om jongeren te kunnen losweken uit een criminele en gewelddadige subcultuur moet hen een 'eervolle uitweg' worden geboden: een alternatieve loopbaan, vriendenkring en perspectief op geluk. Daarvoor zullen zij als eerste veel indringender geconfronteerd moeten worden met de negatieve kanten van de keuzes die zij maken. Ervaringsdeskundigen kunnen vertellen over de angst, het verdriet van ouders, het verraad door zogenaamde vrienden en de eenzaamheid die de

drugshandel uiteindelijk bracht. Ook de consequenties van detentie en zelfs dood moeten dwingend aan de jongeren worden voorgehouden. Vaak realiseren zij zich ook niet dat zij de gevangene worden van het drugsmilieu waarin zij verkeren: als zij te ver in de schulden zitten of te bekend zijn geworden in het criminele drugsmilieu heeft eruit stappen grote consequenties. Niet alleen door gezichtsverlies, maar ook vanwege de onveiligheid voor henzelf en/of hun omgeving. Tegelijkertijd – als tweede – moeten zij actief worden geholpen de drugswereld te verlaten. Ook voor mensen die dit willen kan het lastig en ook gevaarlijk zijn. Voor sommigen zal het voldoende zijn om andere kansen te ervaren, zoals een opleiding, een nieuw beroep of het toekomstperspectief van een gezin met inkomen zonder de stress van een leven in de criminaliteit. In samenspraak met het programma Positief Perspectief⁸ dat wethouder Kukenheim ontwikkelt, met ervaringsdeskundigen uit de drugswereld en experts zal de komende tijd een methode voor een 'eervolle uitweg' worden ontwikkeld. In de eerste rapportage zal deze verder zijn uitgewerkt

4. Rol van vrouwen en meisjes

Vrouwen en meisjes krijgen veel minder aandacht in de beschrijvingen van drugshandel. Dat is niet terecht⁹. Soms faciliteren zij het netwerk van criminelen en profiteren zij (op actieve dan wel passieve wijze) van de inkomsten. Soms maken ze ongewild deel uit van een crimineel netwerk. In het geval van faciliteren en profiteren zijn deze vrouwen ook strafrechtelijk vervolgbaar. Maar ze blijven vaak buiten schot in de (strafrechtelijke) aanpak; de focus van de opsporende instanties is in de meeste gevallen namelijk gericht op het verzamelen van bewijs tegen diegene die verdacht wordt van de feitelijke criminele handelingen. Nochtans is de relevantie van vrouwen voor het criminele netwerk vaak groot.

In samenwerking met het *Organised Crime Fieldlab* (OCFL) onderzoeken we de rol van vrouwen bij zware drugszaken en ondermijnende criminaliteit, en ontwikkelen we effectieve interventies. De inzichten van de bestaande pilot 'criminele families' worden gebruikt om de intergenerationele overdracht van (drugs)criminaliteit te onderzoeken. Ook lopende zaken van meisjes en vrouwen die zijn betrokken bij drugshandel, worden erbij betrokken. Ten slotte wordt de link gelegd met (nog te nemen) maatregelen gericht op 'Kwetsbare meisjes en vrouwen' en met het programma Positief Perspectief. De eerste rapportage zal de opbrengst van dit onderzoek bevatten, samen met de eventuele aankondiging van extra maatregelen.

⁸ En ook vele andere reguliere inspanningen vanuit de gemeente zijn hierop gericht, zoals WPI op het gebied van werk, inkomen en participatie.

⁹ B&A, 2019; Soudijn, 2010.

5. Straatdealers

In verschillende delen van de stad - het Wallengebied, het Oosterpark, delen van Zuidoost en Sloterdijk - zijn straatdealers actief maar de straathandel concentreert zich vooral in de binnenstad. Deze straatdealers bieden (nep)drugs aan bezoekers in de uitgaansgebieden. Dit gaat gepaard met intimidatie en beroving en zorgt voor veel overlast. Er zijn de afgelopen jaren tal van maatregelen genomen tegen straatdealers, maar de problemen blijven groot. De aantallen dealers en de grote vraag van de bezoekers, voor een groot deel toeristen, maken het moeizaam om effectief in te grijpen. Door meer inzicht in het gedrag van de dealers en kopers, lik-op-stukbeleid met (bestaande) inzet en maatregelen vanuit straf- en bestuursrecht en nauwere samenwerking met zorg voor jonge drugsdealers werken we aan een veiliger situatie in de binnenstad (in samenwerking met Drukke in de Binnenstad, handhaving etc.). De eerste vervolgrapportage zal een uitgebreidere beschrijving bevatten van het profiel van deze dealers en de maatregelen die we kunnen treffen.

6. Doorbreken criminaliteit tijdens detentie

In het programma Detentie en Terugkeer (D&T) geeft de gemeente, samen met de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), straf- en zorgpartners de werkwijze rondom (ex-) gedetineerden vorm. Tijdig en tijdens detentie wordt gestart met een plan van aanpak voor terugkeer, om ervoor te zorgen dat de overgang na detentie goed verloopt. Dit om de kans op een succesvolle terugkeer zo groot mogelijk te maken en (potentiële) criminele carrières te doorbreken.

Er is ook een groep die niets te maken wil hebben met ondersteuning bij het verbeteren van hun toekomstperspectief, of die zelfs tijdens detentie doorgaat met criminele activiteiten. Een deel van hen houdt zich bezig met drugscriminaliteit. Naast de activiteiten gericht op ondersteuning en begeleiding tijdens en aansluitend aan detentie, start D&T met het project 'doorbreken van criminaliteit tijdens detentie'. Met onder andere JC Zaanstad, de politie, het Openbaar Ministerie, de reclassering, het Ministerie van Justitie en Veiligheid en andere betrokken partijen investeren we in een gezamenlijke aanpak rond het tegengaan en doorbreken van criminaliteit tijdens detentie. Dit om te voorkomen dat deze gedetineerden tijdens hun detentie en bij terugkeer in de stad op dezelfde voet verder kunnen gaan.

2 Weerbare wijken

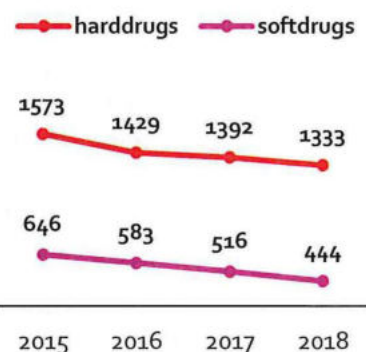

Drugshandel vindt een goede markt voor rekrutering van loopjongens en afzet van handel in de wijken waar achterstand en achterstelling zich opstapelen. De dwingende aanwezigheid van drugshandel draagt ook bij aan verdere verloedering waardoor de mensen die er wonen nog sterker het gevoel hebben dat zij niet aangehaakt zijn bij de vooruitgang en de welvaart van de stad.¹⁰

In dit soort wijken is sprake van vele sociale en veiligheidsproblemen, zoals drank- en drugsgebruik, schuldenproblematiek, psychiatrische problemen, huiselijk geweld, afwendings van de overheid of de samenleving, mensenhandel en uitbuiting enzovoort. Er zijn huishoudens waar drugshandel wordt gezien als een normale inkomstenbron. Vooral bij mensen in een kwetsbare positie krijgen criminele groeperingen een voet tussen de deur, omdat er met drugshandel sneller geld kan worden verdiend dan op een legale manier.¹¹ Criminele activiteiten in en rond drugs raken dan verbonden met het alledaagse leven.¹²

Bewoners en ondernemers die van drugshandel (mee)profiteren doen er het zwijgen toe. Anderen durven uit angst niet (meer) te melden of hebben het gevoel gekregen dat dit geen zin heeft. Uit deze wijken komen dan ook weinig meldingen; daarom worden ze ook wel 'zwijgwijken' genoemd. Men zoekt ook nauwelijks hulp bij criminaliteit, overlast, zorgvragen of andere zaken. Dit verklaart waarom registraties van overheidsorganisaties, signalen van professionals en meldingen van burgers niet altijd een compleet beeld geven van de precieze gebieden waar relatief veel drugscriminaliteit plaatsvindt.

Over het algemeen laten de politiecijfers over drugsgerelateerde criminaliteit een afname zien. Tussen 2015 en 2018 neemt het aantal politieregistraties van drugsgebruik-, -handel en -vervaardiging. Hoewel dit het beeld volgt van algemene criminaliteitsdalingen¹³, is het belangrijk om in ogenschouw te nemen dat registraties van een slachtofferloos 'haaldelict' (waarbij de inspanningen van de politie en andere partners meestal niet voortkomen uit aangiften) sterk afhankelijk is van inzet van de politie.¹⁴ Hoewel een eenduidige verklaring mist lijkt er eerder sprake van afname van de inzet dan van de drugscriminaliteit zelf. In de afgelopen jaren is de capaciteit bij de politie afgenomen en was de inzet op drugs geen prioriteit.

¹⁰ Boutellier, H. e.a. (2019)

¹¹ Tops, P. (2018)

¹² Boutellier, H., e.a. (2019: 4)

¹³ Bron: Politie Eenheid Amsterdam, Trendbeeld 2019

¹⁴ Bron: CCV, Tien voorwaarden voor veiligheidsanalyses, haaldelicten en brengdelicten, 2007

De sociale structuur van een aantal Amsterdamse wijken is vatbaar voor de ondermijnende effecten van de drugshandel. In sommige stadsdelen vallen meerdere wijken op als de kwetsbaarheidsindex¹⁵ gecombineerd wordt met politiecijfers¹⁶ en de Veiligheidsmonitor¹⁷. Het gaat met name om buurten in de stadsdelen Zuidoost, Nieuw-West en Centrum. De problematiek in het Centrumgebied is (veelal) te relateren aan het uitgaansleven en aan straatdealers.

7. Inventarisatie criminogene kwetsbaarheid wijken

Naast de inzet van politie en OM op de 'harde' drugscriminelen in deze wijken is het van belang om de weerbaarheid tegen de sociale ontwrichting van drugshandel te versterken.¹⁸ Voor een effectieve aanpak is een nadere analyse van de problematiek in die wijken essentieel. Omdat er al veel gebeurt in die buurten – buurtinitiatieven, lokale professionals en stedelijke programma's met verschillende perspectieven - wordt eerst op wijkniveau verkend wat er extra nodig is om de ontwrichtende effecten van drugshandel tegen te gaan¹⁹. De opbrengst hiervan dient als basis voor een grootschalige(r) geografische en integrale aanpak in een latere fase van het programma (vanaf 2020). Ter aanvulling op deze inventarisatie wordt etnografisch onderzoek uitgevoerd in de Wildemanbuurt door het Willem Pompe Instituut (Universiteit Utrecht) en door Bureau Beke naar bovenlokale netwerken en hun relatie met de Wildemanbuurt.

Verdiepend onderzoek naar zichtbaarheid van de drugscriminaliteit op straat

Dit etnografische onderzoek in de Wildemanbuurt richt zich op hoe drugscriminaliteit ontwikkelt in het licht van bredere sociaal, politieke en economische processen en hoe bewoners, professionals uit de buurt en andere betrokkenen drugscriminaliteit zien en ervaren. Daarnaast heeft het onderzoek als doel aanknopingspunten te bieden voor beleid en interventies.

Verdiepend onderzoek naar bovenlokale criminele netwerken

Dit onderzoek zal inzicht geven in de organisatie van de criminele netwerken in de Wildemanbuurt en levert daarnaast ook handvatten voor toekomstige strafrechtelijke onderzoeken en een blauwdruk voor dergelijke (politie)analyses gericht op bovenlokale netwerken.

¹⁵ Aandeel kwetsbare personen per buurtcombinatie in 2017, gebaseerd op de 'kwetsbaarheidsscore'. Deze score geeft aan in welke mate een buurt of wijk kwetsbare bewoners kent. Het gaat dan om kwetsbaarheid op het gebied van werk, inkomen, opleiding en gezondheid (Onderzoek Informatie en Statistiek (OIS), Amsterdam).

¹⁶ Het gaat dan om het aantal incidenten in 2018 op drugshandel, drugsgebruik, drugsvervaardiging (Basisvoorziening Handhaving (BVH) Politie Amsterdam-Amstelland). Deze cijfers kunnen inzet-gerelateerd zijn.

¹⁷ Ervaren overlast van bewoners in 2018 (OIS, Amsterdam).

¹⁸ Het essay 'Weerbare wijken tegen ondermijning, contouren van een nieuwe strategie' (2019:3, 11) van het Verwey-Jonker Instituut bepleit een wijknaanpak met een tweeledig offensief, waarin samenhang wordt gevonden tussen een sociaaleconomisch en veiligheidsperspectief.

¹⁹ Specifiek voor Zuidoost is in september 2019 een bestuursopdracht gegeven om te inventariseren welke programma's en middelen met een sociaaleconomisch -en veiligheidsperspectief worden ingezet in dit stadsdeel. Doel is te bekijken wat er is, of het effectiever kan en of extra inspanningen nodig zijn.

In de eerste fase van het programma - in ieder geval tot de zomer van 2020 - staan Zuidoost en Nieuw-West centraal. Samen met de stadsdelen worden buurten geselecteerd waar op korte termijn gestart kan worden met een aantal maatregelen om de ontwrichtende effecten van drugshandel tegen te gaan. Het gaat om aanvullingen op bestaande programma's en activiteiten. Gezamenlijk met bestaande en nieuwe coalities van bewoners, ondernemers, lokale partners, particuliere pandeigenaren en woningcorporaties zoeken we naar nieuwe mogelijkheden. De ambitie is om in deze buurten te investeren in het verstevigen van lokale netwerken, met bijzondere aandacht voor de direct betrokkenen bij geweld. Dit gaat bijvoorbeeld over het verenigen van bezorgde moeders van de jongeren om wie het gaat en het verkrijgen van ingang bij bepaalde groepen bewoners met wie de overheid weinig contact heeft. Door de bundeling van krachten en (meer) zichtbare resultaten wordt zo gewerkt aan het terugbrengen van het vertrouwen van bewoners in de overheid en aan de sociale cohesie in de buurt. Hieronder staat een aantal mogelijke acties die in de eerste geselecteerde wijken toegepast kunnen worden.

8. 'Credible Messengers'

In sommige gebieden en/of gemeenschappen zien we dat een geweldsincident gemakkelijk tot meer geweld leidt, bijvoorbeeld als woede, wrok en angst opblazen. In de Verenigde Staten (Chicago) en Scotland (Glasgow) is een aanpak ontwikkeld die is gebaseerd op de epidemiologie (het voorkomen van het verspreiden van ziektes). Naast een preventieprogramma probeert men daar het geweld te stoppen voordat het zich als een virus verspreidt. Dat bestaat uit 1) personen die de ervaring en geloofwaardigheid hebben om mensen aan te spreken en die een alternatief kunnen bieden voor de emotie die omgezet wordt in geweld na een dergelijk incident ('*violence interrupters*') en 2) personen die de geloofwaardigheid hebben en het wél lukt om deze jongeren en gezinnen te 'raken', hun vertrouwen te winnen en zo een brug te vormen naar praktische begeleiding en/of behandeling (*credible messengers*).

Vaak lukt het deze *credible messengers* ook om moeilijk benaderbare ouders te bereiken die niet openstaan voor de overheid. Wanneer ouders meer betrokken zijn en jongeren uit de anonimiteit worden gehaald, wordt het voor criminelen riskanter en dus minder interessant om met deze jongeren te werken. Tevens wordt het makkelijker om passende begeleiding en een aantrekkelijk perspectief te bieden. Op basis van de inventarisatie en het onderzoek in de Wildemanbuurt zal worden geëxperimenteerd met het opbouwen van dergelijke netwerken met dit type personen om het vertrouwen terug te winnen en de cultuur van drugs en geweld te doorbreken.

9. Ondernemers en burgers

Lokale ondernemers ervaren ook de effecten van drugscriminaliteit en -handel. Drugshandel kan oneerlijke concurrentie veroorzaken en een sfeer van intimidatie creëren, waartegen lokale ondernemers niet kunnen opboksen. Ook kan een lokale onderneming buiten medeweten van de eigenaar worden gebruikt als dekmantel, ontmoetingsplek of opslag, of voor hand- en spandiensten. Tenslotte kan een ondernemer faciliteren. De mate en de manier van betrokkenheid van lokale ondernemers heeft invloed op de leefbaarheid en veiligheid van en in de buurt. Het is noodzakelijk extra te investeren in het ondersteunen van ondernemers (in samenwerking met o.a. het Regionaal Platform Criminaliteitsbeheersing Amsterdam). Inmiddels heeft het kabinet, op verzoek van de gemeente Amsterdam, besloten het bedrag aan contant geld dat zonder meldplicht mag worden overhandigd te verlagen van 10.000 euro naar 3.000 euro. Daarnaast wordt in samenwerking met het RIEC met lokale ondernemers in kwetsbare wijken geïnventariseerd welke maatregelen zij nodig hebben om hun weerbaarheid te vergroten.

Naar buitenlands voorbeeld, zoals in Palermo, wordt nagegaan of er nieuwe coalities van burgers en ondernemers kunnen worden gevormd. In Palermo steunen burgers lokale ondernemers die zich verzetten tegen de maffiapraktijken, door juist bij deze ondernemers hun inkopen te doen. Die ondernemers 'genieten' door dit verzet geen bescherming van de maffia en nemen daarmee (ook economisch) een risico.²⁰

In Amsterdam Zuidoost hebben ouders de Safety Movement opgericht om een vuist te maken tegen afpersing van hun kinderen op straat. Dergelijke burgerinitiatieven zullen vanuit de gemeente en het stadsdeel actief worden gestimuleerd.²¹

10. Lokale zichtbare verstoring van drugshandel

Overlast van drugshandel is zichtbaar voor bewoners, bijvoorbeeld het heen en weer rijden van auto's en scooters en vreemde activiteiten rond boxen of opslagplaatsen. Soms vermoeden bewoners alleen maar dingen. Zij hebben vaak de indruk dat de overheid hier niets aan doet omdat de handel gewoon door lijkt te gaan. Bewoners hebben daardoor weinig vertrouwen in de slagkracht van de overheid. De bereidheid om te melden of zelf mee te helpen daalt.

Om kwetsbare gebieden minder aantrekkelijk te maken voor illegale handel moet een duidelijk signaal worden gegeven dat de overheid aanwezig is en ingrijpt. Dat kan bijvoorbeeld door het sluiten van drugspannen en acties tegen 'spookburgers'. Voor handelaren is dit een reden om hun werkgebied te verplaatsen en voor bewoners geeft het vertrouwen dat er iets gebeurt. Hiertoe intensiveren wij de komende tijd de samenwerking met politie en handhaving en geven wij de samenwerking met de woningbouwcorporaties verder vorm zodat wij beter zicht krijgen op het

²⁰ Forna & Gunnarson, 2010.

²¹ Boutellier, H. e.a (2019:14) stelt dat een transitie van wijken dient aan te sluiten bij de kwaliteiten die in de wijk aanwezig zijn en moet voorzien in concrete initiatieven, en gebaat is bij een sterke *change agent*, een gepassioneerde gezagsdrager die haar/zijn nek durft uit te steken.

gebruik van panden door drugscriminelen en om (zichtbare) maatregelen te kunnen nemen. Het Convenant Doorzon en convenant Zoeklicht bieden hier al mogelijkheden voor. Inzet van straatcoaches van de Stichting Aanpak Overlast Amsterdam (SAOA), cameratoezicht, acties op spookwoningen en buurtschouwen kunnen hierbij ook een rol spelen.

11. Drugshandel in en rond voorzieningen in de wijk

In sommige buurten zien bewoners drugsdealers op plekken waar het juist veilig zou moeten zijn, zoals op speelplaatsen, in buurtcentra, bij of zelfs op scholen en bij zorgcentra. Dit heeft een grote impact op het veiligheidsgevoel. In samenwerking met het stadsdeel, lokale partners, het onderwijsveld en zorginstellingen worden burgers actief uitgenodigd om deze signalen te melden (zie ook de aanpak op scholen in het kader van (gezondheids)preventie). Daarnaast wordt gezamenlijk onderzocht hoe deze plekken veilig te maken zijn, bijvoorbeeld door dealers uit de anonimiteit te halen, hun activiteiten te verstoren door controles, fysieke aanpassingen aan te brengen, eventueel in combinatie met repressie, kan de veiligheid op dergelijke plekken vergroot worden.

12. Alternatieve behandeling drugsgerelateerde zaken

Er wordt onderzocht of drugsgerelateerde zaken alternatief behandeld kunnen worden bijvoorbeeld via *community courts*. Dit komt tot stand via een samenwerkingsverband van rechtspraak, gemeente en professionele organisaties waarbij direct in een wijk recht wordt gesproken, met betrokkenheid van de lokale gemeenschap.

3 De Weerbare Stad

De financiële stromen die met drugsproductie en drugshandel gepaard gaan zijn van grote omvang. En dat creëert een parallelle criminele economie. Tegelijkertijd zien we dat drugshandel een corrumperend effect heeft op bedrijven en personen in de dienstensector, variërend van garagebedrijven tot zakelijke dienstverleners.

Zowel in het stedelijke programma tegen ondermijning *De Weerbare Stad* en het regionale versterkingsplan van het RIEC AA komt de aanpak van de financiële en economische ondermijning door drugshandel nadrukkelijk aan de orde. In het programma *De Weerbare Stad* leidt dit tot grootschalige onderzoeken naar, en maatregelen voor kwetsbare sectoren zoals het vastgoed, de taxibranche, de horeca, de detailhandel en de prostitutiebranche. In het regionale versterkingsplan RIEC AA wordt via dataverzameling en samenwerking zichtbaar gemaakt hoe ondermijning zich geografisch, in fenomenen en in branches manifesteert. De maatregelen in dit programma sluiten aan bij de twee hoofdthema's in de RIEC versterkingsplannen en *De Weerbare Stad*:

13. Doorsnijden van criminele financiële stromen

Met het doorsnijden van criminele geldstromen wordt getracht inzicht te krijgen in de financieringsmethoden van drugs, de financiële stromen en de activiteiten van financiële *facilitators*, met het doel die te belemmeren of hun banden met de drugswereld door te snijden. Het criminele verdienmodel in de drugshandel is uitgestrekt. Crimineel geld afkomstig van drugshandel stroomt door verschillende financiële instellingen via een parallelle economie. Het RIEC AA heeft hiertoe samenwerking gezocht met de Nederlandse Bank (DNB) en de organisaties van het RIEC. Bovendien wordt voor het eerst samengewerkt met het Functioneel Parket (FP) op het gebied van witwassen. Het FP is een specialistisch, landelijk opererend onderdeel van het Openbaar Ministerie dat zich toelegt op de bestrijding van complexe fraude.

14. Aanpak moeilijk vervangbare criminele clusters

De aanpak van moeilijk vervangbare criminele clusters en dienstverleners (mvc's) is gericht op het in kaart brengen en aanpakken van partijen die dienstverlenend zijn aan criminele netwerken. Het gaat dan bijvoorbeeld om advocaten, notarissen, makelaars, woningbemiddelaars en autoverhuurbedrijven. Doel is om het adaptief vermogen van criminele netwerken te bestrijden door slimme interventies te doen en moeilijk vervangbare actoren in het netwerk uit te schakelen.

4 De schaduwkant van gebruik

In Amsterdam is het drugsbeleid er altijd op gericht geweest gebruik af te remmen, zonder dit te criminaliseren en te wijzen op de schadelijke gezondheidseffecten. Gebruikers van drugs worden zelden tot nooit geconfronteerd met de ontwrichtende sociale effecten van de lokale handel en de mate waarin ook kleinschalig en recreatief gebruik uiteindelijk verband houdt met internationale, criminele handel. Nu de drugshandel verhardt, de bedragen groter worden en drugscriminelen minder scrupules hebben om tegenstanders te liquideren en zelfs de rechtsstaat te ontwrichten, mag dit wel leiden tot nieuw bewustzijn onder gebruikers.

Daar hoort wel een relativering bij. Een groot deel van de drugshandel is internationaal en zelfs als in Amsterdam niet meer zou worden gebruikt dan nog zal de stad wellicht een rol spelen als internationaal handelscentrum voor drugs. Een individuele gebruiker kan ook niet verantwoordelijk worden gehouden voor het falen van een (internationaal) economisch systeem of de afwezigheid van internationale wetgeving. Daar staat tegenover dat geen enkele (recreatieve) gebruiker er de ogen voor kan sluiten dat cocaïne en XTC worden geleverd door dikwijls sociaal kwetsbare jongeren, die daarmee het pad van drugshandel en geweld op gaan. Daarbij neemt het gebruik van bepaalde soorten drugs toe en is het gebruik in Amsterdam relatief hoog (zie bijlage 2, factsheet drugsgebruik).²² Dat brengt nieuwe risico's met zich mee voor de gebruiker²³, voor zijn omgeving, zijn werkplek, voor clubs en voor de sociale stabiliteit van de stad Amsterdam. Daar moeten we alert op zijn en aandacht voor hebben.

²² Tops en Tromp halen in hun onderzoek cijfers over drugsgebruik in Amsterdam aan en noemen het drugsgebruik in Amsterdam het nieuwe normaal (p.67).

²³ Trimbos, Monitor Drugsincidenten. Factsheet 2018

Het Trimbos Instituut heeft een globaal literatuuronderzoek gedaan naar bewustwordingscampagnes over de achtergrond van criminele handel als invalshoek bij drugspreventie. Dit heeft weinig opgeleverd. In Engeland is wel een korte campagne gemaakt, deze is echter niet geëvalueerd (zie "How to make cocaine" – National Crime Agency²⁴). Trimbos heeft een eerste aanzet gedaan om te onderzoeken wat drugsgebruikers zoal weten over de criminaliteit en milieuschade rondom drugshandel en of een campagne hierover hun keuzes zou beïnvloeden. Dit onderzoek is verkennend en niet representatief, maar wijst erop dat de kennis van gebruikers niet op alle punten groot is. Gebruikers geven aan waarschijnlijk niet erg geneigd te zijn om minder drugs te gaan gebruiken door een bewustwordingscampagne (Goossens, 2019). Het is evenwel nog nooit gedaan en het is de moeite waard om uit te proberen. Het zou bovendien mogelijk wel enige invloed kunnen hebben op potentiële nieuwe gebruikers.

15. Onderzoek naar bewustwording

In Amsterdam loopt een aantal campagnes gericht op drugs(preventie), waaronder *Ignore Streetdealers* en *Celebrate Safe* (gezondheidspreventie). Uit informatie van Trimbos, Jellinek Preventie en de GGD weten we dat massamediacampagnes met een belerende boodschap over drugsgebruik ook een averechts effect kunnen sorteren (mensen gaan meer gebruiken omdat zij op een idee worden gebracht).

Een positiever effect wordt door experts verwacht van het op gang brengen van een maatschappelijke dialoog die langere tijd aanhoudt. De komende tijd wordt verder onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om de sociale bewustwording onder drugsgebruikers te vergroten.

²⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=Yh3yqg4jTuo>

5 Financiën, samenhang, samenwerking en onzekerheden / risico's

Financieel kader

Voor de komende vier jaar heeft de coalitie € 4 miljoen extra uitgetrokken voor het drugsprogramma (dit is in aanvulling op de middelen voor bijvoorbeeld de Top 600, ondermijning, het RIEC enz.). Afgesproken is dat hiervan € 3 miljoen wordt aangewend voor de aanpak van drugshandel, onder regie van de burgemeester. De coördinatie hierop is belegd bij het Actiecentrum Veiligheid en Zorg. Daarnaast wordt € 1 miljoen bestemd voor gezondheidspreventie in relatie tot drugsgebruik. Voor dit deel is de wethouder Jeugd/Zorg verantwoordelijk, waarvoor de coördinatie is belegd bij de GGD. De bestrijding van drugshandel vanuit het RIEC wordt gefinancierd met de gelden uit het landelijke Ondermijningsfonds, waarvan het deel voor de aanpak van doorgroeiers ook wordt ingezet voor het programma Weerbare mensen, weerbare wijken (tot en met 2021). Voor het versterkingsplan RIEC is in totaal 8.337.375 euro beschikbaar.

Samenhang programma's

Zoals in de inleiding al aangegeven kent de nieuwe aanpak van drugs een aantal onderdelen. De relatie tussen de verschillende programma's is hieronder schematisch weergegeven.

In het coalitieakkoord is een 'Amsterdams Programma Drugs' gericht op gezondheid, veiligheid, preventie en voorlichting aangekondigd. Daarnaast besloot de driehoek in de zomer van 2018 dat de onderwerpen risicovolle jeugdgroepen, kwetsbare wijken, drugsproblematiek en excessief geweld samenhangend moeten worden aangepakt. Ook werd in het versterkingsplan van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Amsterdam-Amstelland (RIEC AA) besloten om de ondermijnende effecten van de drugshandel tot hoofdthema van de samenwerking te maken. De resultaten van het Regionaal Informatie Beeld Ondernijning (RIBO) zijn het uitgangspunt voor de opsporing en vervolging. Uit het RIBO zijn de drie focuspunten gehaald die ook ten grondslag liggen aan het versterkingsplan van het RIEC AA. In het Regionaal Veiligheidsplan (RVP) is drugshandel een belangrijke focus bij de aanpak van jeugdoverlast en –criminaliteit en de aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit.

Samenwerkingsverbanden en partners

Deze brede en veelomvattende aanpak vergt een meerjarige, aanzienlijke inspanning met een coalitie van partijen. De gemeente werkt hiertoe onder andere samen met politie, Openbaar Ministerie, reclassering, de Dienst Justitiële Inrichtingen (gevangenissen), diverse zorgpartners, maatschappelijke partners (zoals de woningcorporaties), ondernemers en bedrijfsleven. Daarbij wordt gebruik gemaakt van twee bestaande regionale samenwerkingsverbanden: het RIEC AA en het AcVZ.

Er wordt nadrukkelijk aansluiting en samenhang gezocht bij al bestaande en lopende Amsterdamse programma's, zoals het Masterplan Handhaving, de Taskforce Geweld en Intimidatie tegen Ondernemers²⁵, Drukke in de Binnenstad, het beleid van de wethouder Jeugd om de preventieve structuur in de stad te verstevigen (Positief Perspectief) en de gezondheidspreventieve aanpak en de Ontwikkelbuurten vanuit de Wethouder Wonen. De problematiek en de inzet van de programma's verschilt per stadsdeel, gebied en vaak zelfs per buurt; daarom moet een op maat gemaakte aanpak van drugs samen met de stadsdelen en lokale partners worden ontwikkeld. Het betrekken van bewoners en ondernemers en het stimuleren van (buurt)initiatieven is cruciaal.

De Amsterdamse drugsproblematiek staat niet op zichzelf maar is onderdeel van nationale en internationale netwerken. Voor een daadwerkelijke effectieve aanpak van de drugshandel is nauwe samenwerking in de driehoek, een gezamenlijk offensief met het Rijk, met regionaal georganiseerde partners en andere grote steden essentieel. De burgemeester van Amsterdam

²⁵ Ingesteld naar aanleiding van de toename van het aantal incidenten met handgranaten en plofkraken waarbij gebruik wordt gemaakt van zware explosieven. Het gaat om bestuurlijke, persoonsgerichte, (technologische) preventieve maatregelen en opsporing en vervolging. In de Taskforce werken de RIEC-partners Gemeente Amsterdam/Openbare Orde en Veiligheid, Politie, Openbaar Ministerie en Belastingdienst samen met het Ministerie van Justitie en Veiligheid.

onderhoudt contact met de andere G4-burgemeesters en er is steun voor het starten van een gezamenlijk G4-offensief tegen de ondermijnende effecten van de drugseconomie. Er wordt eveneens samengewerkt met partners in het land, zoals het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum Midden-Nederland (RIEC M-N). Gezamenlijk worden ook internationale ervaringen rondom de aanpak van drugscriminaliteit en -handel verzameld.

Onzekerheden/risico's

De inhoudelijke uitwerking van het programmaplan Weerbare mensen, weerbare wijken is tot stand gekomen op basis van een reeks brainstormsessies met professionals van o.a. betrokken straf- en zorgorganisaties, gemeentelijke organisaties, wetenschappers, professionals uit de stadsdelen, de hulpverlening, de ervaringen van straatcoaches en ervaringsdeskundigen. Wetenschappelijk onderzoek, (inter)nationale rapportages over de drugsproblematiek en internationale ervaringen zijn (en worden) erin verwerkt. Ook loopt nog aanvullend onderzoek. Gelet op de complexiteit en omvang van de maatschappelijke opgave om de ontwijking door drugshandel te verminderen, wordt het programma gefaseerd opgezet.

In het plan zijn de strategische doelen voor de lange termijn opgenomen. Het is een programma waarvoor tijd nodig is. De problemen zijn niet nieuw, ze zijn omvangrijk en complex en vergen een lange adem. Sommige acties kunnen direct worden gestart, andere plannen vergen meer voorbereidingstijd en volgen op een later moment. Er is een flexibele aanpak nodig, die steeds kan inspelen op actuele ontwikkelingen, nieuwe bevindingen en voortschrijdend inzicht, maar die ook duurzaam is. Daarnaast is de uitvoering en verdere uitwerking van het programma mede afhankelijk van de middelen en de capaciteit van justitie, politie en handhaving die hiervoor beschikbaar zijn. De activiteiten worden dan ook samen met betrokken partners per onderdeel concreet uitgewerkt.

Tegelijkertijd wijzen wij op de onzekerheden en risico's die het programma herbergt.

1. Het fenomeen drugshandel, daarmee gepaard gaande (gewelddadige) criminaliteit, de gevolgen van criminele geldstromen en het ontwrichtende effect op personen en buurten is in zijn aard **beperkt zichtbaar en meetbaar**. Dit wordt versterkt door privacywetgeving waardoor de mogelijkheden voor gegevensuitwisseling beperkt zijn.
2. Er is een tekort aan **capaciteit** van handhaving, opsporing en vervolging. Dat raakt de bestrijding van drugshandel in het algemeen maar ook de benodigde capaciteit bij de verschillende maatregelen in het plan. De mate waarin deze kunnen worden uitgevoerd en effectief zijn is afhankelijk van de beschikbare capaciteit die hiervoor kan worden vrijgemaakt.
3. De **veiligheid van betrokken professionals** vergt aandacht. De drugs wereld kenmerkt zich door (extreem) geweld. Dit betekent dat ook voor betrokken ambtenaren en professionals in de aanpak mogelijk (persoonlijke) risico's optreden. Daarom wordt in dit programma aangesloten bij het begeleidingstraject 'veiligheid en professionaliteit' zoals dat ontwikkeld wordt voor de professionals betrokken in de Top600 en Top400.

Vervolgrapportages/dashboard

Om zicht te houden op ontwikkelingen in de spreiding van drugscriminaliteit over de stad en de context waarin de drugscriminaliteit op straat zichtbaar is, wordt een digitaal dashboard ontwikkeld en zullen de samenwerkingspartners vinger aan de pols houden. In eerste instantie worden daarin verschillende bestaande databronnen ontsloten en mogelijk gekoppeld. Verder zal gedurende het programma continu worden gezocht naar aanvulling en verrijking van deze gegevens. Dit zal ook een vast onderdeel worden van de rapportages die twee keer per jaar naar de raad worden gestuurd. Een belangrijk aantal onderdelen van het programma zijn hier slechts op hoofdlijnen beschreven. Een eerste uitgebreide uitwerking daarvan mag de raad in het voorjaar van 2020 tegemoet zien.

Bijlage 1 Literatuurlijst

B&A (19 juli 2019) *De (on)zichtbaarheid van meiden in Zuidoost*. Den Haag.

Boutellier, H., Boelens, M. & Hermens, N (2019) *Weerbare wijken tegen ondermijning. Contouren van een nieuwe strategie*. Verwey-Jonker Instituut: Utrecht.

De Jong, D. J. (2016), *Verkeerd Verbonden. Over foute straten en foute systemen* (lectorale rede, Hogeschool Leiden).

Gemeente Amsterdam, Directie Openbare Orde en Veiligheid (2019). *De weerbare stad. Programma ondermijning*. Amsterdam.

Politie Amsterdam *Trendbeeld 2018*.

Soudijn (2010) *Vrouwen en witwassen*. Tijdschrift voor veiligheid: Den Haag.

Forno, F. and Gunnarson, C. (2010). *Everyday Shopping to Fight the Italian Mafia*. In: M. Micheletti and A. MacFarland, ed., *Creative Participation. Responsibility-Taking in the Political World*, p. 4.

Regionaal Veiligheidsplan 2019-2022 Regio Amsterdam- Amstelland.

Tops, P. (2018). *Een ongetemde buurt. Achterstand, ondernemingszin en criminaliteit in een volksbuurt*. Amsterdam: Uitgeverij Balans.

Tops, P & Tromp, J. (2019) *De Achterkant van Nederland*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.

Tops, P. en Vander Torre, E. J. (2015), *Wijkenaanpak en ondermijnende criminaliteit*. Den Haag.

<https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Top-tien-positieve-ontwikkeling-jeugd.pdf>.

Goossens, F., De Kort, G. & Van Gelder, N. (2019) *Het verantwoordelijkheidsgevoel van (potentiële) gebruikers van partydrugs ten aanzien van drugsgerelateerde milieuschade en ondermijnende criminaliteit* In: *Cahiers Politiestudies*. Jaargang 2019-3, nr. 52 p. 29-44.

Trimbos Instituut en WODC (2018), *Nationale Drug monitor 2018*.

Trimbos Instituut (2019), *onderzoek naar drugsincidenten, 2019*.

Websites

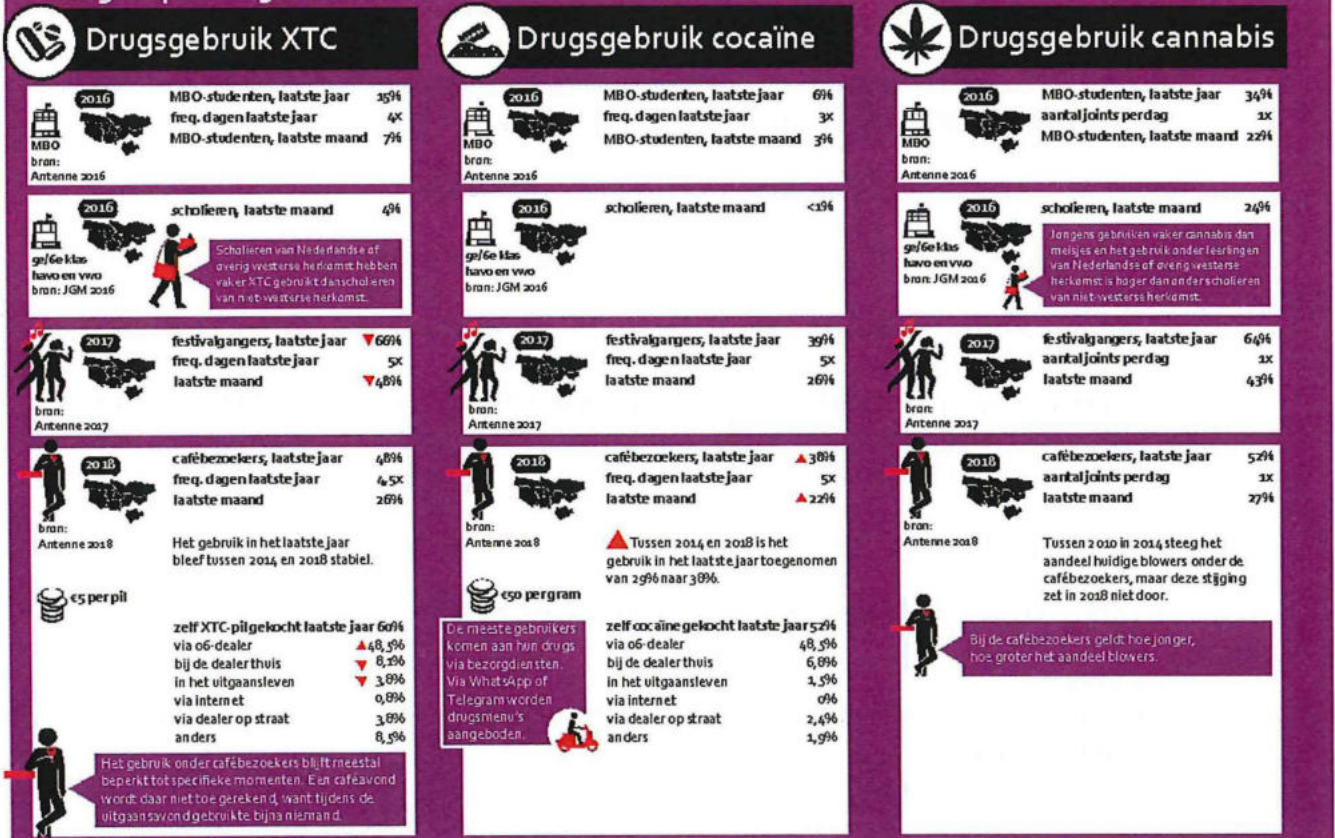
<https://mosaicscience.com/story/violence-crime-knife-chicago-glasgow-gang-epidemic-gun-health-prevention/>

Bijlage 2 Factsheet drugsgebruik

Amsterdamse bevolking

Subgroepen uitgelicht

Drugs in het riool

gebruik per dag/1000 inw. 0,81 g¹
gebruik per dag/abs. 619,10 g¹

Voorzichtigheid is geboden bij de interpretatie van deze cijfers.

¹ Het gebruik is gebaseerd op aannames over de uitscheiding van MDMA. Daarnaast wordt bij het weergegeven gebruik per 1000 inwoners geen rekening gehouden met het (grote) aandeel gebruikers onder toeristen en andere bezoekers van de stad.

bron:
POD 2018

Amsterdam scoort in vergelijking met de andere onderzochte steden in Europa relatief hoog op het gebruik per 1000 inwoners.

De stijgende trend over de periode 2011-2017 heeft zich in 2018 niet doorgezet in Amsterdam.

gebruik per dag/1000 inw. 3,35 g¹
gebruik per dag/abs. 2574,00 g¹

Voorzichtigheid is geboden bij de interpretatie van deze cijfers.

¹ Het weergegeven gebruik per 1000 inwoners heeft als doel om steden te kunnen vergelijken, maar houdt geen rekening met het (grote) aandeel gebruikers onder toeristen en andere bezoekers van de stad.

bron:
POD 2018

Amsterdam scoort in vergelijking met de andere onderzochte steden in Europa relatief hoog op het gebruik per 1000 inwoners.

▲ Het cocaïnegebruik stijgt licht in Amsterdam en Utrecht.

Bronnen

NDM: Nationale Drug Monitor, WODC/Trimbos Instituut

AGM: Amsterdamse Gezondheidsmonitor, GGD Amsterdam

JGM: Jeugd en Genotmiddelen, GGD Amsterdam

Antenne: Jellinek Preventie/ UVA, Bongers Instituut voor Criminologie

POD: Wastewater analysis and drugs: a European multi-city study, EMCDDA/KWR Water Research Institute

